

İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar ve Batı'nın Politik Hukuk Anlayışı

Doç. Dr. Sadi ÇAYCI
ASAM Uluslararası Hukuk Danışmanı
scayci@asam.org.tr

Özet: Ermeni soykırımı iddialarıyla başlayan dış politika sorunu, Türkiye için "alınan derslerle" dolu olması gereken örnek bir olaydır. Türkiye'nin uluslararası ilişkiler geçmişi incelendiğinde, Batı'nın çoğu zaman Türkiye'ye ve Türklere karşı önyargılı davranmakta olduğu görülmektedir. 1915 Ermeni olayları olarak adlandırılan konuya sonraki hukuku uygulayıp bir takım taleplerde bulunmak, hukuk boyutunda sonuç alınamayacağı görüldüğünde ise konuyu politik bir uyuşmazlığa dönüştürmek, tipik bir örnektir. Soykırım kavramının hukuki ve diğer boyutları birbirine karıştırılmamalıdır. Bu kavramın hukuki boyutlarının kendisi zaten yeterli derecede karmaşıktır. Türkiye'den tarihiyle yüzleşmesi istenmiş, tarih alanında yapılan araştırmalar, ulusça unutmayı tercih ettiğimiz bazı olayların yeniden gündeme getirilmesine, ulusal acılarımızın tazelenmesine sebep olmuştur. Türkiye ve Türkler artık sessizliği bırakmalı, haklarını ve çıkarlarını savunmasını bilmelidirler.

Anahtar Kelimeler: Ermeni, Soykırım, Müslüman, Mezâlim, Hocalı.

Crimes Against Humanity and the Political Law Approach of the West

Abstract: The current foreign policy issue that emerged with the Armenian genocide allegations should be taken as a special case, full of "lessons learned" for Turkey. When Turkey's past international relations are examined, in most cases what has been observed is a pattern of conduct based on the bias of the West in its relations with Turkey and the Turks. To retroactively apply the law to and claim some rights vis a vis the incidents referred to as the Armenian events of 1915, and to transform the pertinent dispute from a legal one to a political one upon the realization that no positive outcome is feasible in the legal sphere, constitutes a typical example of such conduct. One must not confuse the legal aspects of genocide with other aspects of relevance. The legal aspects of this concept are complex enough on their

own. Turkey has been asked to face her history, and research conducted in the historical field has caused certain events that were preferred not to be remembered to once again come to the fore in the current agenda, refreshing our bitter national sufferings. Turkey and Turks, from now on, should forgo silence, and should stand up to defend their rights and interests.

Key Words: *Armenian, Genocide, Muslim, Atrocities, Hocalı.*

Giriş

Ermeni sorunu, soykırımı iddialarından, bunda başarılı olduğu takdirde sırayla gündeme getirilebileceği tahmin edilen toprak ve tazminat taleplerinden ve zamanla geliştirilebilecek diğer isteklerden oluşuyor. Bu konu, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini yürütmesindeki beceri veya eksikliklerini, yapılması gerekenleri ortaya koymaya elverişli örnek bir olay. "Alınan dersler" yaklaşımıyla, orta ve uzun vadede çok olumlu yönde yararları ve katkıları da olabilir. Nitekim bunlardan biri, insanlığa karşı işlenen suçlar çerçevesinde, yakın zamanlara kadar görmemezlikten gelmeyi tercih etmekle büyük hata ettiğimizi anladığımız, Batı'daki ulus devletlerin kurulması sürecinde, buralarda yerleşik Müslüman-Türk halka yapılanların mercek altına alınmasıdır.

Bir bütün olarak Batı'nın "ötekilere", bu arada Türkiye'ye yönelik politikalarının yakından incelenmesi, kendi uygulamalarıyla kendi hukuki, dini ve moral değerleri arasındaki bağdaşabilirliği ciddi şekilde sorgulamamızı gerektiriyor.

Güncel, basit, ancak önemli bir örnek vermek gerekirse; bir gazete haberine göre, Türkiye'yi ziyaret eden Guardian Gazetesi köşe yazarı, Ankara'yı önce çağdaş bir AB kenti sanmış. Ancak dönüş yolunda okuduğu, Ankara'daki köpek katliamı haberi kendisini olumsuz etkilemiş. Kendi kendine sorduğu soru şu: "Köpek katledilen bir ülke, AB üyeliğine hazır mıdır?"¹

Uluslararası hukukun ağır bir şekilde ihlal edilerek bir başka ülkenin (Irak) işgalinde, burada on binlerce masum sivilin öldürülmesinde sakınca görmeyen, buna karşılık, başka bir ülkedeki görece çok daha önemsiz bir yanlış uygulamadan hareketle dost ve müttefik (?) bir ülke hakkında toptancı bir

1 İngiliz Yazar Soruyor: Köpekleri Katledenler AB'ye Girer Mi?, *Hürriyet*, 9 Nisan 2006, s.20.

yaklaşım olumsuz değerlendirme yapmakta tereddüt etmeyen –olumsuz anlamda- tipik bir “Batılı” bakış açısını ve felsefesini yansıtan örnek bir olay bu.

Sokak köpeklerinin uygun olmayan bir yöntemle ortadan kaldırılmasını şiddetli bir tepki ve eleştiri ile kamuoyuna yansıtan haberin amacını ve anlamını bile düşünmeye gerek görmeyen, ön yargılı bir düşünce adamı ile karşı karşıya olduğumuz anlaşılıyor. Yazar, Kanada dahil, bugünlerde bazı Batılı -yani medeni (!)- ülkelerde, fok balıklarının, hangi koşullarda, hangi vahşi yöntemlerle öldürülmekte –failler Türk olmadığından (!), onların bakış açısına göre, ‘avlanmakta’ (!)- olduğunun görüntüleriyle birlikte izlenmekte olduğu bir dönemde, Türkiye’yi bütünüyle mahkum ediyor.

Bu gibi görüş ve değerlendirmeleri, gereğinden fazla ciddiye alınmaması gereken, kişinin düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında, sadece kendisini yansıtan ve bağlayabilen açıklamalar olarak görmekteyiz.²

Bu yazıda, Batı'nın, kendi ulusal çıkarlarının gerektirdiği durumlarda hukuku nasıl siyasallaştırdığını, göz ardı edebildiğini incelemeğe çalışacağız. Batı'nın görünürdeki yüksek başarısının küresel bağlamdaki hukuki ve insani maliyeti bir yana, “ötekilere” karşı yüzyıllardır uygulanmış ve uygulanmakta olan politikaların bizzat Hristiyan ahlakı ile ne kadar bağdaştırılabileceğini ise okuyucunun takdirine bırakacağız. Bu arada, yeterli sayıda ve nitelikte, bağımsız, güvenceye sahip, bilgili ve deneyimli hukuk danışmanlarının desteğinden büyük ölçüde yoksun durumda bir şeyler yapmaya çalışan karar makamlarımızın, bu eşitsiz ilişkiler sürecinde içinde buldukları olumsuz konuma da dikkat çekmiş olacağız.

Ermeni Soykırımı İddiaları

Ermeni soykırımı iddiaları, bir bütün olarak Batı'nın Türkiye'ye karşı ön yargılı bakışının bir başka çarpıcı örneği olarak incelenebilir. Ermeni tezlerini savunan bir muhatabınıza, 1915 olayları hakkında ne bildiğini, nereden bildiğini, bu olayların öncesini ve diğer boyutlarını da bilip bilmediğini so-

2 Biz Türklerin doğasında, söylenen her sözü, ortaya atılan her iddiayı gerçek, hüküm ifade eder ve bizi bağlamış gibi, yanlış olan bir anlayış var. Toplumca, neyin –iddia bile olsa- ciddiye alınması gerekeceğini, nelere de gülüp geçilmesi gerektiğini bizlere anlatan, öğreten demokratik bir eğitim sisteminden yoksun olmamızın da bunda büyük etkisi olduğunu sanıyorum. Bu nedenledir ki, tek sesli müziğe alışkın kulağımıza, çok seslilik, çoğu zaman gürültü gibi gelebiliyor.

runuz. Büyük bir ihtimalle tatmin edici bir cevap alamayacaksınız. Ermeni soykırımını iddiaları da, orta çağa özel, engizisyon yargı yönteminin tipik bir adalet anlayışını yansıtmaktadır: “Önce suçunu itiraf etmelisin.” Türkiye’den ve Türklerden, işte bu ilkel, çağ dışı yaklaşıma teslim olması istenmekte ve beklenmektedir.

Değer yargılarının etkilenmesi, değiştirilmesi ve düzeltilmesi neredeyse olanaksız bulunan yabancı ve yerli bazı kişi ve kurumlara göre, tartışma hangi konuda olursa olsun, söz konusu Türkiye ise gerçeğin ayrıca soruşturulmasına gerek yoktur: Türkiye ve Türkler her halde kusurlu, haksız olan taraftır (!). Onlara göre örneğin Ermeni sorunu daha önce değil, 1915 ve sonrasında, Türklerin Ermenileri topluca öldürmesi ile (!); Kıbrıs sorunu da 1963’te değil, 1974’de, Türkiye’nin adaya askerî müdahalesi nedeniyle (!) başlamış olan sorunlardır. Sebep her zaman Türklerdir (!).³

İnsanlığa karşı suçlar bağlamında çağlar boyunca Müslüman-Türk halka yapılanlar konusunu incelemeye geçmeden önce, konunun hukuki boyutuna kısaca göz atmakta fayda görmekteyiz.

78

Uluslararası Suçlar

Kara Savaşının Kuralları ve Âdetleri konulu 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi sonrasındaki dönemde, “insanlığa karşı suçlar” kavramı henüz hukuki bir anlam kazanmamıştı. Nitekim, I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı yetkililerine karşı Ermeni olaylarına ilişkin olarak “insanlık kanunlarına karşı suçlar”dan dolayı soruşturma açılmak istenmesine, ABD ve Japonya, yürürlükteki hukukta böyle bir kural bulunmadığı, bu gibi eylemlerin ancak ahlaka aykırı hareketler olarak değerlendirilebileceği gerekçesiyle şiddetle karşı çıkmışlardır.⁴

3 Konu terörle mücadele bile olsa durum aynıdır: PKK istediği zamanda, istediği yerde, istediği yöntemle, istediği hedefe karşı şiddet eylemi icra edebilir. Türkiye için geçerli (!) demokrasi ve insan hakları anlayışına uygun olarak, Türk Devleti’nin ve güvenlik güçlerinin bu olayları sadece izlemek, not etmek ve kınamakla yetinmesi gereklidir. Hukukun genel bir kuralına göre, bir saldırıyı önlemek veya durdurmak için gerekli ve orantılı bir şekilde güç kullanarak kendini savunma hakkı vardır. Kendini savunma maksadıyla güç kullanana karşı kendini savunma hakkı ise yoktur. Ancak konu Türkiye ve Türkler ise, bu kurallar işlemez. Örneğin kendini savunmak için güç kullanan Türkiye’nin eylemleri “devlet terörü” (!) ve yargısız infazdır (!). Bir takım silahlı grupların “gerilla” adı altında silahlı şiddet eylemlerini icra etmeleri doğaldır (!), doğal ve meşru olmayan, saldırıya uğrayan devletin, bu güçlere karşı “kontr-gerilla” veya “geçici köy korucusu” gibi güçleri görevlendirmesidir (!). Bu olağan dışı yaklaşım, ayrı bir inceleme konusu olabilecek kadar geniştir.

4 Cherif Bassiouni , “Crimes of War: The Book”, <http://www.crimesofwar.org/thebook/crimes-against-humanity.html>.

“Uluslararası suçlar” kavramı, yazılı hukukta ilk olarak 8 Ağustos 1945 tarihinde Londra’da imzalanan Anlaşma’nın eki olan Nuremberg Uluslararası Askerî Mahkemesi Şartı ile düzenlenmiştir. Şart ve Uluslararası Askerî Mahkemenin sonuçlandığı yargılamaya ilişkin hükmü, 19 Kasım 1945 tarihinde BM Genel Kurulu’nca da oybirliği ile onaylanmıştır. Bu belgede, barışa karşı suçlar, savaş suçları ve insanlığa karşı suçların tanımı yapılmıştır.⁵

Bu sırada, bir ceza hukuku konusu olarak soykırım kavramı, soykırım suçu, henüz yürürlükteki hukuka girmemiştir. Daha sonraki devrede insanlığa karşı suçların özel ve daha vahim bir tipini oluşturacak olan soykırım, Nuremberg Uluslararası Askerî Mahkemesi’nin yargı yetkisi kapsamında ve suç olarak tanımlanmış bir eylem değildir.

Son olarak, insanlığa karşı işlenen suçlar, 17 Temmuz 1998 tarihli Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsünün 7. maddesinde; soykırım suçu ise, aynı Statüsünün 6. maddesinde düzenlenmiştir.

İnsanlığa Karşı Suçlar

İnsanlığa karşı suçlar deyimi ile kastedilen, barış veya savaş zamanında, sivillere yönelik yaygın ve geniş kapsamlı bir saldırının parçası olduğu bilinerek, sivil halkın öldürülmesi, tümüyle yok edilmesi (extermination), köleleştirilmesi, sınır dışı edilmesi veya zorla başka yere nakledilmesi; uluslararası hukukun temel kurallarına aykırı olacak şekilde hapsedilmesi veya fiziki serbestliğinin şiddetle kısıtlanması; işkence, ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş yaptırma, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya bunlara denk diğer cinsel şiddet eylemleri; siyasi, ırki, ulusal, etnik, kültürel, dini, cinsel açılardan tanımlanması mümkün bir grup veya topluluğa yönelik zulüm, kişilerin zorla kaybedilmesi (enforced disappearance), ırk ayrımcılığı ve vücut, akıl veya fiziki sağlığa kasten büyük acı veya ciddi zarar verecek insanlığa aykırı diğer eylemlerdir.⁶

Soykırım Suçu

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkındaki 9 Aralık 1948 tarihli BM Sözleşmesi, 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu

5 Ayrıntılı bilgi için, bkz. Antonio Cassese, *International Law*, 2.b., Oxford: Oxford University Press, 2005, ss.436-442; İlhan Lütem, *Harp Suçları ve Devletlerarası Hukuk*, Ankara: Ankara Ü. Hukuk Fakültesi 1951, ss.62-75.

6 Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü, madde 7.

suçun maddi unsuru, II. maddede sayılan beş fiili kapsamaktadır: Ulusal, etnik, ırksal veya dini bir grubun üyelerini -salt bu nedenle- tamamen veya kısmen yok etme güdüsü ile öldürmek; bunlara bedence veya akılca ciddi zarar vermek; tamamen veya kısmen fiziki olarak yok olmalarına neden olacak şekilde tasarlanmış yaşam koşullarına tabi kılmak; rızaları olmadığı halde, doğumları engellemeye yönelik önlemler uygulamak; çocukları zorla başka bir gruba nakletmek. 1948 Sözleşmesi, siyasi, sosyal ve kültürel grupları kapsam dışında bırakmaktadır.

Uygulamada, soykırımı ilişkin olarak bireylerin cezai sorumluluklarının saptanması, suçun maddi ve genel manevi unsurları kanıtlanabilse bile, özel kasıt ve suçun sebebine ilişkin ek unsur nedeniyle son derecede güç ve teknik bir husus olarak kabul edilmektedir.⁷ Başka bir ifadeyle, suçun manevi unsuru olarak, genel anlamdaki suç işleme kastının varlığının kanıtlanması yeterli değildir. Sebeye ilişkin özel kastın kanıtlanması ise oldukça güçtür.

II. Dünya Savaşı sırasında Yahudilere karşı işlenen soykırım eylemlerinin insanlığın ortak şuurunda yarattığı derin izler halen de canlılığını korumaktadır. 2005 yılının Ocak ayında, Holokostun 60.ı yılı dolayısıyla BM’de özel bir anma oturumu düzenlenmiştir.⁸

Soykırım Hukukunun Siyasallaştırılması

Ermeni soykırımı iddiaları, uygulanması mümkün olmayan hukuk kuralları esas alınarak ve fakat hukuki uyumsuzluk kapsamı dışında hareket edilerek politik bir uyumsuzluk yaratılması, karşı tarafın politik yöntemlerle sindirilmesi ve ulusal çıkarların bu şekilde gerçekleştirilmesine yönelik etkin bir stratejiye dayandırılmaktadır. Bunun dolaylı sonucu, hukuk kavramının amacından saptırılması, siyasi maksatlar için kötü niyetle ve araç olarak kullanılmasıdır. Bu olguyu, “hukukun siyasallaştırılması” olarak nitelendirebiliriz.

Buna karşılık, iyi niyetle yürütüldüğüne inandığımız başka bazı faaliyetlerde de, kavramsal boyutlarda değişik sorunlarla karşılaşabilmektedir. Soy-

7 Örneğin Yahudi soykırımı konusunda, Hitler’in bile doğrudan bir emri saptanamamıştır: Omer Bartov, ‘Genocide in World War Two: Who Were the Guilty?’, 15 Aralık 2004, http://www.bbc.co.uk/history/war/genocide/guilt_identity_01.shtml.

8 Maggie Farley, ‘Regret, Resolve Over the Holocaust’, *Los Angeles Times*, 25 Ocak 2005, <http://www.latimes.com/news/nationworld/world/la-fg-holocaust25jan25,0,6211316.story?coll=la-home-world>.

kırım tartışmalarında, bu kavramın hukuki boyutlarıyla, siyasî, sosyolojik, psikolojik, ahlaki ve tarihî boyutlarının birbirine karıştırılması, uygulamada sorunlar ve güçlükler yaratmaktadır. Disiplinler arası bir yaklaşım, ortak bir kavram ve terimler dizisinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Soykırım hukukuna ilişkin yürürlükteki hükümlerin, o hükümlerin kapsamındaki olaylara uygulanması başka, aynı tanımların ve ölçütlerin esas alınarak, başka maksatlarla tarihî olayların incelenmesi başkadır.⁹

Öte yandan, örneğin 1915 Ermeni olaylarının bu bakış açısıyla ve disiplinler arası bir konu olarak incelenmesi elbette mümkündür ve yararlıdır. Yanlış olan, bu gibi inceleme, değerlendirme ve çıkarılabilecek sonuçlara, hukuki hüküm ve bağlayıcılık yüklemeye çabasıdır. Oysa tarihten hak değil, ders çıkarılması daha uygun bir yaklaşım tarzıdır. Hak, ancak yürürlükteki hukuk kapsamında söz konusu olabilir.¹⁰

Soykırım Hukukunun Boyutları

Soykırım hukukuna ilişkin incelemelerde, antlaşmalar hukuku, ceza ve ceza usul hukuku, insan hakları hukuku, idare hukuku, özel hukuk ve politik uyuşmazlıkların çözümü konularının birbiriyle karıştırılmaması gerekmektedir. Keza, örneğin II. Dünya Savaşı öncesindeki devrede, hem uluslararası hukukun, hem de savaş hukukunun sadece devletler arasındaki ilişkilerle ve uluslararası silahlı çatışmalarla ilgili hükümler içermekte olduğu unutulmamalıdır. Uluslararası mahiyette olmayan silahlı çatışmalarla ilgili ilk uluslararası hukuk düzenlemesi, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin ortak olan 3. maddeleri hükümleri olmuştur.

Antlaşmalar hukuku bağlamında 1948 tarihli BM Sözleşmesi açısından taraf devletlerin yükümlülükleri, bu antlaşmanın uygulanmasından veya yorumlanmasından kaynaklanabilecek uyuşmazlıkların çözümü başka; bu antlaşmaya dayalı olarak bir ceza kanununun yürürlüğe konulması, uygulanması ve suçların kovuşturulması, bu kovuşturmanın ayrıca insan hakları hukuku açısından adil yargılanma hakkının gereklerine uygunluğu başka

9 Dolayısıyla, örneğin 1821 ve 1922 arasında yerlerinden edilen, vatanlarını terk zorunda bırakılan Türklere karşı işlenen eylemlerin niteliğinin soykırım olarak belirtilmesini de, hukuki anlam ve hükmü olan bir tanımlama olarak kabul etmemek gereklidir. (Bkz. Gündüz Aktan, 'Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar', Panel, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005, s.10.

10 Örnek için bkz. Vahakn N. Dadrian, *Ulusal ve Uluslararası Hukuk Sorunu Olarak Jenosid, 1915 Ermeni Olayı ve Hukuki Sonuçları*, çev. Yavuz Alogan, İstanbul: Belge Yayınları, Şubat 1995, ss. 11-16, 115-121.

bir konudur. Bütün bu nedenlerle, uzman hukukçu olmayanların yaptıkları yorumlar, zaman zaman eksik veya hatalı olabilmektedir.

Müslüman - Türklere Yapılan Mezalim

Türkiye, sık sık tarihiyle yüzleşmesi gerekliliği (!) konusunda uyarılmaktadır. Türk tarihinin “Batı değerler sistemi” yönünden hangi yüz kızartıcı olayları kapsadığı konusuna ise hiç değinilmemektedir.¹¹ Ulus devletlerin kurulması sürecinin insan maliyetinin, Balkanlar’da ve Kafkaslarda, Rusya içinde ve Ortadoğu’da kaç milyon Müslüman ve Türk masum sivil halkın katledilmesi veya yerlerinden edilmesi sonucu gerçekleştirildiği üzerinde durulmasına hiç gerek görülmemektedir.

ASAM, “Türk tarihiyle yüzleşmek” fikrinden hareketle, bu konudaki boşluğu doldurmak amacıyla önemli bir girişimi başlatmış bulunmaktadır. Sürmekte olan tarih araştırmaları, bizleri derinden düşündüren, unutulmuş olayları gün ışığına çıkarmaktadır.¹² 1821’deki Yunan isyanı ve sonraki süreçte, Tripoliçe’nin anlaşma suretiyle teslim alınmasına rağmen, teslim alınan 10.000 Türk’ün katledilmiş olması, çarpıcı bulgulardan yalnızca biridir. Eğriboz adasında, Mora yarımadasında da çok sayıda Müslüman - Türk katledilmiştir. İnsani açıdan Balkan savaşlarının, yerli Müslüman Türk halka yönelik bir katliâm veya göç ettirme harekâtı olarak özetlenebileceği görülmektedir. Bu girişimin sonucunda yaklaşık beş milyondan fazla insanımız ya katledilmiş, veya kaçarak Anadolu’ya sığınmak zorunda bırakılmıştır.¹³

Doğu Anadolu’daki durum daha iç açıcı değildir. 1916-1918 yılları arasındaki Rus işgali ve Ermeni ayaklanmaları sırasında, 600.000 kadar masum Müslüman halk öldürülmüştür. 1918 – 1922 yılları arasında da tehirden dönenlerle yerel Müslüman halk arasındaki çatışmalarda Müslüman halka yönelik katliamlar söz konusu olmuştur. Kurtuluş Savaşı sırasında Fransa işgalindeki Çukurova bölgesinde, Fransız güçleri Ermenilerle birlik olarak

11 Fransa, Danimarka, İngiltere, Belçika, İsveç ve Norveç’le ilgili örnek olaylar için bkz. Erol Kürkçüoğlu, ‘İşte Bizi Soykırımın Suçlayan Ülkelerin Tarihte Yaptıkları Soykırımlar’, *Milliyet*, 13 Mayıs 2005, <http://www.milliyet.com.tr/2005/05/13/son/sonsiy10.html>.

12 Gündüz Aktan, ‘İyi Ki...’, *Radikal*, 22 Aralık 2005.

13 ‘İngiliz Gazeteci (David Barchard) Türkiye’yi Savundu, Batı’yı Suçladı’, *AB Haber*, 8 Eylül 2005, http://www.abhaber.com/haber_sayfasi.asp?id=7068; Gündüz Aktan, ‘What If We Were Indeed to Confront Our Past?’, *Turkish Daily News*, 1 Mart 2005’den Justin McCarthy, *Death and Exile*, Princeton: Darwin Press, 1995, s.339; *The Other Balkan Wars*, Carnegie Endowment, 1993; Bilal Şimşir, *Rumeli’den Türk Göçleri*, 3 c. Ankara: TTK, 1989.

yerel Müslüman halka yönelik katliâm eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu eylemlerin bir kısmı, Fransız askerî üniforması giydirilmiş silahlı Ermeni grupları tarafından gerçekleştirilmiştir.

1906 – 1922 tarihleri arası dönem için Osmanlı Arşivlerinde yapılan incelemeler, Ermenilerin Türklere Yönelik Katliamları sonucunda toplam 523.955 kişinin öldürülmüş olduğunu göstermektedir.¹⁴ Aşağıda, sadece bir fikir vermek üzere, bazı yıllara ve olaylara ait bilgiler aktarılmaktadır:

21.2.1914-Kars ve Ardahan, 30.000 ölü
9.5.1915-Bitlis, 40.000 ölü
8.5.1916, Bitlis, 10.000 ölü
11.5.1916, Van, 44.233 ölü
11.5.1916, Malazgirt, 20.000 ölü
22.5.1916, Van, 118.008 ölü
Haziran 1916, Van – Vastan, 15.000 ölü.

Ortadoğu'da, Irak'ta, 1924 yılında İngilizler tarafından kışkırtılan Ermeniler yerel Müslüman halka karşı katliâm yapmışlardır. Bölgede yaşayan Müslüman Türk halkına yönelik katliam, 1959 ve 1979 yıllarında da tekrarlanmıştır.

Kıbrıs'a gelince, 1960 öncesi dönemde, EOKA terör örgütü tarafından yaklaşık 100 Türk katledilmiş, 30 Türk köyü yakılmıştır. 1963 ve sonraki dönemde ise Türklere yürütülen etnik temizlik ve katliâm eylemleri giderek yoğunlaşmış, 364 Türk katledilmiş, 30 Türk köyü yakılmış, 25.000 Türk yerlerinden edilmiştir. 21.12.1963 tarihinde Türkleri imha amacıyla hazırlanan "Akritas Planı" uygulamaya konulmuş, zayıf Küçük Kaynarca'da 92 ölü ve 475 yaralı olmuştur. 1963-1964 yıllarında EOKA 500 Türk'ü öldürmüş, 103 Türk köyünü yakmıştır.¹⁵

14 T.C. Devlet Arşivlerinden belgelenebilen sayı. Yedi sayfalık bir özet liste, bir sempozyum çerçevesinde Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürü Doç.Dr. Yusuf Sarıncay tarafından dağıtılmış ve açıklanmıştır. (Bkz. Yusuf Sarıncay, 'Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar', Panel, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005, s.24.

15 1912-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılan soykırımlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sefa M. Yürükel, 'Batı Tarihinde İnsanlık Suçları', 2. b., İstanbul: Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, ty., ss.119-130.

Türklere Yönelik Ermeni Terörü

Bu arada, Türkiye'ye ve Türklere yönelik Ermeni terörü, ayrıca incelenmesi gereken bir başka olgudur. İlk dalga Ermeni terörü sırasında, aralarında 15 Mart 1921 tarihinde Almanya'da öldürülen Talat Paşa'nın da bulunduğu üst düzey Osmanlı yöneticileri, Ermeni olaylarının sorumlusu oldukları gerekçe gösterilerek öldürülmüşlerdir. İkinci dalga Ermeni terörü 1970'li yıllarda başlatılmış, Ermenilerden oluşan ASALA terör örgütünün eylemleri sonucunda, 34 Türk diplomatı ve bir kısmının yakınları öldürülmüştür. Coşkun Kırca gibi bazı diplomatlar bu teşebbüslerden yaralı olarak kurtulabilmişlerdir.¹⁶

Hocalı Katliamı

Daha yakın dönemlerde, 25 Şubat 1992 tarihinde Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarını işgal etmesi, bu arada 26 Şubat 1992 tarihinde Yukarı Karabağ'daki Hocalı'da gerçekleştirdikleri katliam sırasında 106'sı kadın, 63'ü çocuk olmak üzere 613 Azerinin öldürülmesi, Batılı ülkelerin bu gibi konulara nasıl çifte standard ile yaklaştıklarının en yeni bir örneğini oluşturmuştur. Bu olaylarda 1275 kişi esir alınmış, 150 kişi de kayıp olarak saptanmıştır. Bu olayların sorumluluğunu, işbirliği içinde hareket eden Rusya Federasyonu ve Ermenistan silâhlı kuvvetleri birlikleri taşımaktadır. Konunun tarihin soyut mahkemesine ve yargılamasına bırakılmaması, güncel hukuk yollarından takibinin bilinçli olarak ve ısrarla sürdürülmesi gerekli görülmektedir.¹⁷

Değerlendirme ve Sonuç

Ermenistan'la ilgili Moskova ve Kars Anlaşmalarının; bir bütün olarak Batı ile ilgili Lozan Barış Antlaşması'nın çıkış noktası, yaşanmış olan tüm acı olayların unutulması ve ilişkilerde yeni bir sayfanın açılması olmuştur.¹⁸ Ne yazık ki, Türk ulusunun anlamlı suskunluğu, buna karşılık Türk karıştırlarının ve hatta düşmanlarının yoğunlaşarak sürdürülen karalama kampanya-

16 Burada merak ettiğimiz konu, öldürenler Türk, ölenler Ermeni diplomatları olsaydı, bu olguların Ermeni tarafınca nasıl kullanılabileceği ve bu çerçevede Batılı ülkelerin tutum ve tepkilerinin ne yönde ortaya çıkabileceğidir. Türkiye bu vahşeti yeterinde uluslararası kamuoyunun dikkatine getirememiş, sürekli hatırlatma gereğini yerine getirememiş görünmektedir.

17 Ramil İsmailov, Orhan Eren, 'Hocalı Katliamının Sorumlularını Tarihin Mahkemesi Yargılayacak', *Zaman*, 27 Şubat 2005.

18 Bkz. Hikmet Özdemir, 'Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar', Panel, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005, ss.13-15.

ları, Türklerin suçluluğu kabul ettikleri şeklinde yorumlanmıştır.¹⁹

“Soykırım” konusunda Ermenistan ve destekçileri tarafından Türkiye’ye ve Türklere karşı yıllardır o derecede başarılı bir propaganda kampanyası yürütülmüştür ki, Türklerin Ermenilere uyguladıkları (!) soykırım, artık bu kavramın en klasik (!) bir örneği haline dönüştürülebilmiş, son aşamada, Yahudi soykırımı ile kıyaslanabilecek kadar gündem konusu yapılabilmektedir.²⁰

Bugüne kadar, başka devletlere ve halklara karşı kin ve nefret duygularını teşvik olarak algılanabilir, düşmanlıkları tazeleyebilir düşüncesiyle tek taraflı olarak sessiz kalınmıştı. Bundan sonra, karşılıklılık ilkesi gereği, bu tek taraflı –deyim yerindeyse- moratoryuma artık son verilmelidir. Gerçekler genç kuşaklara anlatılmalıdır.²¹ Türkiye, Ermenistan ve Ermeni Diasporası’nın Türkiye’ye ve Türklere karşı sürdürdüğü anlamsız kampanyalara ve şiddet eylemlerine isyan ederek protesto maksadıyla kendisini yakan, oluşan yanıklar nedeniyle yaşamını yitiren Artin Penik isimli Ermeni kökenli vatandaşının dünya kamuoyuna ulaştırmak istediği mesaja sahip çıkmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti ne zaman somut ve olumlu bir hamle yapmak üzere olsa, bir takım gizli veya açık eller harekete geçmekte, Türkiye üzerinde, onu Batı’nın çıkarlarına hizmet edecek yönde politika değiştirmeye zorlamaya yönelik baskılar uygulayabilmektedir. Türkiye uzun yıllar, PKK’nın bir terör örgütü olduğu yolundaki içi boş siyasal söylemlerle –ve başarıyla- oyalanmış, bununla da kalınmamış, bugün şikâyetçi olduğu Kuzey Irak’taki fiili gelişmelerin altyapısını hazırlayan ve tamamlayan –uluslararası hukuka da aykırı- bir harekâta uzun yıllar ev sahipliği yaptırmıştır.²²

Şimdi ise, yaygınlaşan terör eylemlerinin içi boş söylemlerle kınandığı, buna karşılık güvenlik güçlerinin sanki asıl sorumlu unsurmuş gibi iç ve dış kamuoyuna takdim edilmekte olduğu, şiddetle eleştirildiği yeni bir kam-

19 Geç de olsa durum görülmüş ve ciddi karşı önlemler alınmaya başlanmıştır. Uluslararası topluma yönelik bir devlet politikasının ve stratejisinin uzun soluklu bir yaklaşımla oluşturulmasında ve uygulanmasında zorunluluk vardır. Uluslararası ilişkilerimizde sadece Silahlı Kuvvetlerimizin gücüne güvenemeyiz. Türkiye olarak, politikanın ve diplomasinin belirleyici gücünün farkına varmak, uluslararası toplumda geçerli olan uygulamalara ve yöntemlere uyum sağlamak zorundayız. Bıkmadan, usanmadan, sinirlenmeden, duygusallığa kapılmadan, verilere, akla, mantığa ve bilime dayalı olarak kendimizi anlatmak zorundayız.

20 Bkz. ‘Man’s Inhumanity’, *The Washington Post*, 6 Mart 2005, s.B04. Propaganda o kadar cür’et kazanmıştır ki, bazı kaynaklarda, Ermeni soykırımının BM tarafından da tanındığı yazılmaktadır: ‘Genocidal Acts During The Twentieth Century’, http://www.uen.org/utahlink/lp_res/AnneFrankGenocide.html.

21 Örnek için bkz. ‘Avukat Elitok Hazırladı – Türk Soykırımı Tasarısı Geliyor’, *Cumhuriyet*, 19 Eylül 2005, s.11.

22 Huzuru Temin (Provide Comfort), Kuzeyden Keşif (Northern Wacht) harekâtları.

panyayla karşı karşıya bulunmaktayız.

Batı kültürünün büyük ölçüde bir riya (iki yüzlülük) kültürü olduğu söylenir. Talat Halman'a göre, örneğin "Kosova'da olup bitenler, Hıristiyan Batı'nın özellikle Avrupa'nın, Müslüman varlığını ve egemenliğini asgariye indirmek için, birlikte ve amansızca yürüttüğü bir komplodur. Amerikalılar, Avrupalılar ve Ruslar suç ortaklarıdır." Demokrasi, insan hakları, basın özgürlüğü, ulusal egemenlik, hümanizma, onların çıkarlarına uygun olan koşullarda geçerli olabilecek kavramlardır. Onlara yönelik terörizm cinayet, başkalarına yönelik terörizm kahramanlıktır.²³

Türkiye'nin –Batı dâhil- uluslararası ilişkilerinde yapıcı bir ilişki ve iletişim samimiyetle arzu ediliyorsa, ortak paydanın politik bakımdan ortak çıkarlar, hukuki bakımdan da hukukun üstünlüğü, iyi niyet ve ahde vefa ilkeleri olması gerekmektedir. Oysa görünen odur ki, bütün bu kavramlar da, demokrasi, insan hakları, özellikle de serbest piyasa ekonomisi kavramları da, Batı'nın çıkarlarına uygun düştüğü veya hizmet etmekte olduğu derecede geçerli sayılabilmektedir. Gerçek hayatın bir laboratuvarın steril koşullarında cereyan ettiği varsayımıyla hareket eden bazı saf aydınlarımıza bu gerçeği anlatabilmek güç olmaktadır.²⁴

86

Uluslararası ilişkilerde hukukun önemi küçümsenmemelidir. Batı, politik hedeflerini, stratejilerini ve politikalarını belirler ve uygularken, -sanıldığı- aksine- çoğu zaman hukukun sağladığı hareket alanının değişebilir veya takdire bağlı unsurlarının kapsamını ve sınırlarını bizden çok daha iyi değerlendirebilmekte, -deyim yerindeyse- oyunu –olabildiğince- kurallara uyarak oynamaktadır. Batı, esasta hukuki olmayan uyuşmazlıklarda bile

23 Talat Halman, 'Riya Kültürü', Milliyet Gazete Pazar, 20 Haziran 1999, s. 13.

24 Burada önemli bir özeleştiriyi de yapmak zorundayız: "Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir, fendir" özdeyişine rağmen, Devlet – üniversite işbirliğindeki zafiyet üzüntü verici derecededir. Genel olarak toplumumuz -hemen her şeyin en iyisini zaten doğuştan (!) bildiği için olmalı-, araştırma, inceleme, tartışma kavramlarına oldukça ilgisiz görünmektedir. Kamu yönetiminde bile, çoğu zaman gerçekte görev yapmaları istenmeyen kamu personelinin bu gibi –"APK"- görev yerlerine atanmasını öngören zihniyet, 21. yüzyıl gerçeklerine uymamaktadır. Millî eğitim sistemimizi, yüksek öğrenim dahil, tüm yurttaşlara bireysel ilişkilerimizde, toplumsal ilişkilerimizde ve uluslararası ilişkilerimizde; muhataplarımızla olumlu iletişim kurma, onlara kendimizi anlatma, inandırma, anlaşma; varsa, eksikliklerimizi görme ve giderme, gerektiğinde uzlaşmayı bilme kültürünü verebilecek şekilde geliştirememiş olmanın acı sonuçlarını yaşamaktayız: Öğrencilerden beklenen, söylenenleri tekrar edebilmekten ibaret görünmektedir. Sorgulayan, hakkını yasal yollardan sonuna kadar arama bilincine sahip bir yurttaş tipi yaratmak, eğitim sistemimizin amaçları arasında yoktur.

hukuk kavramlarından yararlanarak politik uyuşmazlıklar yaratabilmekte, Türkiye'nin bir yerde –deyim yerindeyse- pes edeceğini umarak hareket etmekte, zaman zaman sonuç da alabilmektedir.²⁵ Elindeki bütün araç ve yöntemleri kullanarak Türkiye üzerinde baskı uygulayabilmektedir.

Bizde ise hukuk konuları çoğu zaman uzman, nitelikli ve deneyimli hukukçular tarafından desteklenerek ve yönlendirilerek yürütülmemektedir. Daha da önemlisi, politika ve hukukun sınırları berrak olmadığından, sık sık politik yorumlar hukuk görüşü gibi değerlendirilerek politik hedefler ve stratejiler belirlenmekte, bu ise kısa dönemde -günü kurtarmak bakımından- yararlı olabilirse de, orta ve uzun vadede, tersine, ulusal çıkarlarımızı olumsuz etkileyebilmekte, sorunu daha da karmaşık bir hale dönüştürebilmektedir.

Kaynakça

Aktan, Gündüz. “Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar”. panel., Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005.

Aktan, Gündüz. “İyi Ki...”, *Radikal*, 22 Aralık 2005.

Aktan, Gündüz . “What If We Were Indeed to Confront Our Past?”, *Turkish Daily News*, 1 Mart 2005.

“Avukat Elitok Hazırladı – Türk Soykırımı Tasarısı Geliyor”, *Cumhuriyet*, 19 Eylül 2005.

Bassiouni, Cherif. “Crimes of War: The Book”. <http://www.crimesofwar.org/thebook/crimes-against-humanity.html>.

Cassese, Antonio . *International Law*, 2.b. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Dadrian, Vahakn N. *Ulusal ve Uluslararası Hukuk Sorunu Olarak Jenosid: 1915 Ermeni Olayı ve Hukuki Sonuçları*, çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Belge Yayınları, Şubat 1995.

“Genocidal Acts During The Twentieth Century”, http://www.uen.org/utahlink/lp_res/AnneFrankGenocide.html.

²⁵ Leyla Taşvanoğlu, (Sefa Yürükel:) ‘Hukuk Terörizmi Yapılıyor’, Cumhuriyet, 12 Mart 2005, s.7.

Halman, Talat . 'Riya Kültürü'. *Milliyet Gazete Pazar*, 20 Haziran 1999.

"İngiliz Gazetecisi (David Barchard) Türkiye'yi Savundu, Batı'yı Suçladı". *AB Haber*, 8 Eylül 2005, http://www.abhaber.com/haber_sayfasi.asp?id=7068

"İngiliz Yazar Soruyor: Köpekleri Katledenler AB'ye Girer Mi?". *Hürriyet*, 9 Nisan 2006.

İsmailov, Ramil, Orhan Eren, 'Hocalı Katliamının Sorumlularını Tarihin Mahkemesi Yargılayacak', *Zaman*, 27 Şubat 2005.

Kürkçüoğlu, Erol. "İşte Bizi Soykırımla Suçlayan Ülkelerin Tarihte Yaptıkları Soykırımlar", *Milliyet*, 13 Mayıs 2005, <http://www.milliyet.com.tr/2005/05/13/son/sonsiy10.html>.

Lütem, İlhan. *Harp Suçları ve Devletlerarası Hukuk*. Ankara: Ankara Ü. Hukuk Fakültesi, 1951.

Maggie Farley, "Regret, Resolve Over the Holocaust", *Los Angeles Times*, 25 Ocak 2005, <http://www.latimes.com/news/nationworld/world/la-fg-holocaust25jan25,0,6211316.story?coll=la-home-world>.

"Man's Inhumanity", *The Washington Post*, 6 Mart 2005.

Omer Bartov. "Genocide in World War Two: Who Were the Guilty?", 15 Aralık 2004, http://www.bbc.co.uk/history/war/genocide/guilt_identity_01.shtml.

Özdemir, Hikmet . "Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar", panel. Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005.

Sarınay, Yusuf . "Tarihte Türklere Yapılan Katliamlar". panel. Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 25 Şubat 2005.

Şimşir, Bilal. *Rumeli'den Türk Göçleri*, 3 c. Ankara: TTK, 1989.
Tavşanoğlu, Leyla . Sefa Yürükel: "Hukuk Terörizmi Yapılıyor", *Cumhuriyet*, 12 Mart 2005.

Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü.

Yürükel, Sefa M. "Batı Tarihinde İnsanlık Suçları", 2. b. İstanbul: Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, ty.